

# Anne Davranış Ölçeği ve Anne-Ergen İlişki Niteliği Ölçeği: Ergen ve Anne Formlarının Psikometrik Özelliklerinin Sınanması

Ayşen Güre<sup>1</sup>, Aysun Ergül Topçu<sup>2</sup>

Güre, A. ve Ergül Topçu, A. (2022). Anne Davranış Ölçeği ve Anne-Ergen İlişki Niteliği Ölçeği: Ergen ve anne formlarının psikometrik özelliklerinin sınanması. *Nesne*, 10(25), 377-398. DOI: 10.7816/nesne-10-25-02

## Anahtar kelimeler

Anne davranışı, anne-ergen ilişki niteliği, geçerlik, güvenirlik, ergen uyumu

## Keywords

Mother behavior, quality of mother-adolescent relationship, validity, reliability, adolescent adjustment

## Öz

Bu çalışmada anne babanın çocuğa yönelik davranışlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiş olan Ebeveyn Davranış Ölçeği ve anne baba-çocuk arasındaki karşılıklı ilişkilerin niteliğini ölçmek amacıyla geliştirilmiş olan Ebeveyn-Ergen İlişki Niteliği Ölçeği'nin (Wissink ve ark., 2006) psikometrik özelliklerinin sınanması amaçlanmıştır. Orijinal çalışmada yalnızca ergen bildirimine dayalı olan ölçekler, bu çalışmada ölçeği geliştiren araştırmacıların da görüşleri doğrultusunda ergenin anne babasını ayrı ayrı değerlendireceği şekilde ve anne bildirimine uygun olarak yeniden düzenlenmiştir. Bu doğrultuda, Anne Davranış Ölçeği-Ergen Formu (ADÖ-E), Anne-Ergen İlişki Niteliği Ölçeği-Ergen Formu (AEİÖ-E), Anne Davranış Ölçeği-Anne Formu (ADÖ-A), Anne-Ergen İlişki Niteliği Ölçeği-Anne Formu (AEİÖ-A) olmak üzere mevcut çalışmada dört ayrı formun geçerlik ve güvenirliği incelenmiştir. Çalışma bağımsız örneklemelerde, yaşları 11-17 arasında (*Ort. yaş* = 14.01, *S* = 1.75) değişen 1033 öğrenci ve 11-17 yaşları arasında çocuğu olan 465 anne (*Ort. yaş* = 44.14, *S* = 5.72) ile gerçekleştirilmiştir. Ölçeklerin yapı geçerliğini incelemek amacıyla yapılan açımlayıcı faktör analizi sonuçları, tüm ölçeklerin faktör yapılarının orijinal ölçekle uyumlu olduğunu göstermiştir. Ölçeklerin alt boyutlarının Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları ise .81 ile .91 arasında değişmiştir. Ayrıca, ölçeklerin ölçüt geçerliğini belirlemek için 11-18 Yaş Gençler için Kendini Değerlendirme Ölçeği kullanılmış ve incelenen ilişkilerin anlamlı ve beklendik yönde olduğu görülmüştür. Bulgular, ADÖ ve AEİÖ'nün ergen ve anne formlarının geçerlik ve güvenirliğinin yeterli ve kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir.

## Mother Behavior Questionnaire and the Quality of Mother-Adolescent Relationship Questionnaire: Psychometric Properties of the Adolescent and Mother Forms

### Abstract

This study aimed to investigate the psychometric properties of the Parenting Behavior Questionnaire which was developed to measure parenting behavior directed from parents to child and the Quality of Parent-Adolescent Relationship Questionnaire which was developed to measure the quality of bidirectional relationship between parents and children (Wissink et al., 2006). The original scales based on adolescent reporting were rearranged in line with the suggestions of the researchers who developed the original scale, in a way that permitted adolescents' evaluation of their parents separately and mothers' self-evaluation. Thus, we examined the validity and reliability of four different forms including the Mother Behavior Questionnaire-Adolescent Form (MBQ-A), the Quality of Mother-Adolescent Relationship Questionnaire-Adolescent Form (QMARQ-A), the Mother Behavior Questionnaire-Mother Form (MBQ-M), the Quality of Mother-Adolescent Relationship Questionnaire-Mother Form (QMARQ-M). The study was conducted in independent samples with 1033 students aged 11-17 (*Mean age* = 14.01, *SD* = 1.75) and 465 mothers (*Mean age* = 44.14, *SD* = 5.72) with children aged 11-17. The results of the exploratory factor analysis performed to examine the construct validity of the scales showed that the factor structures of all scales were consistent with the original scales. In addition, the Youth Self Report (YSR 11-18) was used to determine the criterion validity of the scales and it was seen that the relationships examined were significant and expected. Cronbach's alpha coefficients for the sub-dimensions of the scales ranged from .81 to .91. Findings show that the validity and reliability of the adolescents and mothers' forms of MBQ and QMARQ are at a sufficient and acceptable level.

## Makale Bilgisi

Geliş tarihi: 7 Şubat 2022

Düzeltilme tarihi: 30 Haziran 2022

Kabul tarihi: 10 Temmuz 2022

**Yazar Notu:** Bu araştırma Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü tarafından 11B5358001 numaralı proje ile desteklenmiştir.

DOI: 10.7816/nesne-10-25-02

<sup>1</sup> Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, gure(at)ankara.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6907-0312

<sup>2</sup> Dr. Öğr. Üyesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, aysunergultopcu(at)karatekin.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2657-5983

Anne babalığın çocuk ve ergen gelişimine etkileri, tarih boyunca sosyal bilimlerde pek çok alanın ilgilendiği bir konu olmuştur. Kağıtçıbaşı'nın (2012, s. 61) da belirttiği gibi "...çocuğun yaşam boyu karşılaştığı kişiler içerisinde belki de en önemlileri, ona ana babalık edenlerdir". Alan yazında genellikle anne babalık davranışlarına ve tutumlarına odaklanan farklı yaklaşımların olduğu görülmektedir. Bunlardan özellikle Baumrind'in (1970; 2005; 2012) yaklaşımının en fazla ilgi çektiği ve görgül ve kuramsal çalışmalarda yol gösterici olduğu görülmektedir. Baumrind (2012) demokratik, otoriter ve izin verici olarak adlandırılan üç anne babalık tutumu önermiştir. Demokratik anne babalıkta, anne babalar belirli sınırlar dahilinde çocuklarının özerklik gelişimlerini destekler, çocukla açık bir iletişim biçimini benimserler ve duygusal olarak destekleyicidirler. Otoriter anne babalıkta, katı bir disiplin vardır ve çocuğa yönelik duygusal destek yetersizdir. İzin verici anne babalıkta ise çocuğa yönelik kabul ve sıcaklık düzeyi genellikle yüksek iken, çocuğun davranışlarına gerektiğinde sınır konulamaz. Maccoby ve Martin (1983) ise Baumrind'in yaklaşımı temelinde, kontrol (disiplin) ve duyarlılık (ilgi) olarak isimlendirilen iki temel boyutun düşük ve yüksek düzeylerinin kesişmesinden elde edilen dört farklı anne babalık tutumu tanımlamışlardır. Bunlardan ikisi Baumrind'in demokratik ve otoriter tutumuna karşılık gelirken, izin verici tutum ise müsamahakar ve ihmalkar izin verici olarak ayrılmıştır. İzin verici-müsamahakar anne babalar çocuklarına karşı oldukça hoşgörülü davranırlar, davranışlarına herhangi bir sınırlama koymazlar. Ancak bu tür anne babalar çocuklarına karşı sıcak ve ilgili davranırlar, onlara sevgi gösterirler. İzin verici-ihmalkar anne babalar ise çocuklarını hiçbir şekilde denetlemedikleri ve davranışlarına sınırlama koymadıkları gibi çocuklarına ilgi ve sevgi göstermezler. Daha sonraki yıllarda öne çıkan diğer bir anne babalık yaklaşımı ise psikolojik ve davranışsal kontroldür (Scharf ve Goldner, 2018; Steinberg ve ark., 1990). Davranışsal kontrol, anne babaların çocuklarının davranışlarını, özerkliklerini kısıtlamadan belirli kurallar etrafından düzenlenmesini ifade etmektedir. Psikolojik kontrol ise anne babaların çocuklarının duygu ve düşüncelerini manipüle ederek onları duygusal olarak kendilerine bağımlı kılmaya yönelik davranışlarını içermektedir.

Wissink ve arkadaşları (2006) ise anne baba davranışı ile anne baba-ergen ilişki niteliği arasında bir ayrım yapmışlardır. Wissink ve arkadaşlarına (2006) göre, anne baba-ergen ilişki niteliği, anne baba davranışına kıyasla daha kapsamlı bir kavramdır ve iki yönlü bir iletişimi gerektirmektedir. Diğer bir deyişle, anne baba davranışı, anne babanın çocuğuyla etkileşimi sırasında başvurduğu somut ve amaca yönelik uygulamalara işaret ederken, anne baba-ergen ilişki niteliği hem anne babanın hem de ergenin davranışlarını içermektedir ve anne baba-çocuk arasındaki derin bağa dayalı gelişen karşılıklı tutumları ifade etmektedir.

Alan yazında anne baba davranışı destek ve kontrol olmak üzere iki temel kavram etrafında şekillenmektedir. Destek, anne babaların çocuklarına yönelik kabul edici ve onaylayıcı davranışları ile varlıklarında çocuklarının kendilerini rahat hissetmelerini sağlayan davranışları olarak tanımlanmaktadır (Mastrotheodoros ve ark., 2019; Reitz ve ark., 2006; Wissink ve ark., 2006). Destek de kendi içinde anne baba sıcaklığı ve duyarlılığı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Sıcaklık, çocuğa yönelik olumlu duyguları, şefkati ve beğeniyi ifade etmektedir (Davidov ve Grusec, 2006). Duyarlılık ise anne babaların çocuklarının ihtiyaçlarının farkında olmaları ve bu ihtiyaçları uygun yollarla karşılamaları anlamına gelmektedir (Wissink ve ark., 2006). Anne baba davranışının önemli bir yönünü oluşturan kontrol ise demokratik ve sınırlayıcı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Demokratik kontrol, çocuğun anne babasının istekleri doğrultusunda davranması konusunda çocuğun rızasının alınmasını amaçlayan anne babalık davranışları olarak tanımlanmaktadır (Smetana ve Rote, 2019; Wissink, 2006). Bu tür davranışlar özellikle neden göstermeye ve açıklamaya dayalı kontrolü ve çocuğa özerklik tanımayı içerir. Sınırlayıcı kontrol ise adından da anlaşılacağı

gibi zora, tehdide ve fiziksel cezalandırmaya dayanmaktadır. Sınırlayıcı kontrolün alt boyutlarından biri disiplin diğeri ise katılıktır. Aşırı disiplinli anne babalar çocuklarının isteklerini ikinci plana atar ve onları kendi isteklerini yerine getirmeye zorlarlar. Katı anne babalar ise onları belli bir yönde davranmaya iterek çocuklarının davranışlarını fazlaca kontrol etmeye çalışırlar.

Wissink ve arkadaşları (2006) tarafından ele alınan diğeri bir anne babalık boyutu, anne baba-ergen ilişki niteliğidir. Alan yazında anne baba-ergen ilişki niteliği kapsamında ele alınan boyutlardan biri, açıklamadır (Smetana ve Rote, 2019; Wissink, 2006). Açıklama (disclosure), izleme (monitoring) alan yazınından yola çıkarak tanımlanmıştır. Alan yazında ergenin gelişimsel sonuçlarıyla ilişkisi sıklıkla çalışılan değişkenlerden biri olan izleme, kontrolün bir boyutudur ve anne babanın çocuğunun nerede ve kimlerle olduğu ve ne yaptığı gibi konularda izlemesini içeren davranışlar bütünü olarak tanımlanmaktadır (Wissink ve ark., 2006). Araştırmacılar, anne babanın ergenin davranışlarını çok aşırıya kaçmayan izlemesinin ve gözetiminin önemli olduğunu ancak ergenin anne babasını kendiliğinden bilgilendirmesinin, başka bir deyişle kendini açmasının çok daha önemli olduğunu vurgulamaktadırlar (Kerr ve ark., 2010; Stattin ve Kerr, 2000; Wissink ve ark., 2006). Bu noktadan hareketle Wissink ve arkadaşları (2006), izleme yerine açıklama kavramını kullanarak söz konusu kavramı anne baba-ergen ilişki niteliğinin bir boyutu olarak ele almışlardır. Anne baba-ergen ilişki niteliğinin diğeri önemli bir boyutu doyum ve yakınlığı içeren olumlu anne baba-ergen ilişki niteliği iken; diğeri bir boyutu çatışma ile kin ve düşmanlığı içeren olumsuz anne baba-ergen ilişki niteliğidir.

Ergenin psikososyal uyumu, aileyle ilişkili çok sayıda faktörden etkilenmekle birlikte, bu faktörlerin başında anne baba davranışı ve anne baba-ergen ilişki niteliği gelmektedir. Dekovic ve arkadaşları (2003), yakın (anne babanın çocuk yetiştirme davranışları veya anne baba-ergen ilişki niteliği), uzak (anne babanın depresyonu ve öz güveni), bağlamsal (aile içindeki diğeri ilişkilerin niteliği) ve genel (sosyoekonomik düzey ve tek-çift ebeveynlik) olmak üzere aileyle ilişkili çok sayıda faktör tanımlamışlardır. Bu faktörlerden ergenin antisosyal davranışlarıyla en fazla ilişkili değişkenlerin, yakın faktörler olan anne baba davranışı ve anne baba-ergen ilişki niteliği olduğunu göstermişlerdir. Yapılan çok sayıdaki çalışma da benzer şekilde, anne baba davranışının boyutlarından desteğin olumlu gelişimsel sonuçlarla ilişkili olduğunu (Dekovic, 1999a; Gray ve Steinberg, 1999; Forehand ve Nousiainen, 1993; Lippold ve ark., 2021; Khaleque, 2013), ancak kontrolün gelişimle ilişkisinin tanımına bağlı olarak değişiklik gösterdiğini ortaya koymuştur. Sınırlayıcı kontrol genellikle kaygı ve depresyon gibi ergenin içe yönelim problemleriyle olumlu yönde ilişkili iken (Barber ve ark., 1994; Gray ve Steinberg, 1999; Smetana ve Rote, 2019), neden göstermeye ve açıklamaya dayalı demokratik kontrol sıklıkla saldırganlık ve suç işleme gibi dışa yönelim problemleriyle olumsuz yönde ilişkilidir (Barber, 1996; Barber ve ark., 1994; Gray ve Steinberg, 1999; Smetana ve Rote, 2019). Benzer şekilde anne baba-ergen ilişki niteliğinin açıklama, doyum ve yakınlık gibi olumlu boyutları, ergen gelişiminde olumsuz sonuçların ortaya çıkmasını engellerken (Dekovic, 1999b; Eichelsheim ve ark., 2010; Fagan, 2020; Helsen ve ark., 1999; Kerr ve ark., 2010; Victor ve ark., 2019; Wissink ve ark., 2006); çatışma ve düşmanlık gibi olumsuz anne baba-ergen ilişki niteliği, ergende uyum problemlerini arttırmaktadır (Dekovic ve ark., 2003; Forehand ve ark., 1988; Helsen ve ark., 1999; Lippold ve ark., 2021; Rogers ve McKinney, 2019; Victor ve ark., 2019). Anne davranışı ve anne-ergen ilişkisi ayrıca ergen gelişiminde benlik saygısı (Ergül-Topçu ve Güre, 2021; Güre ve ark., 2014; Ho ve ark., 1995; Kağıtçıbaşı, 2012; Keizer ve ark., 2019; Uçanok ve Güre, 2014), yaşam doyumunu (Ergül-Topçu ve Güre, 2021; Ferguson ve ark., 2010; Güre ve ark., 2014; Ma ve Huebner, 2008; Nickerson ve Nagle, 2004; Uçanok ve Güre, 2014), sorun çözmede yeterlilik ve olumlu duygu hali (Cui ve Conger, 2008) ve okul başarısı (Criss ve ark., 2015) gibi pek çok başka faktörle de yakından ilişkilidir. Anne babalığın etkileri çocukluk ya da ergenlik yılları ile sınırlı değildir. Yapılan boylamsal çalışmalar (örn., Friesen ve ark., 2013), ergenlik döneminde anne babaları

ile ilişkileri daha iyi olan ergenlerin, anne baba olduklarında çocukları ile ilişkilerinde daha sıcak ve duyarlı davrandıklarını ve etkili çocuk yetiştirme yöntemleri kullandıklarını göstermektedir.

İlgili alan yazında, anne baba-ergen ilişki niteliğinin, ergen psikososyal uyumunu yordamada anne baba davranışına göre daha güçlü bir değişken olduğu vurgulanmaktadır. Örneğin, Wissink ve arkadaşları (2006) özellikle olumsuz anne-ergen ilişkisi ve açıklamanın dört etnik grupta (Hollandalı, Türk, Fas ve Surinam asıllı) ergenin saldırganlık düzeyi, suç davranışı ve benlik saygısıyla güçlü bir biçimde ilişkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca, Fosco ve arkadaşları (2012), anne baba-ergen ilişkisinin davranış problemleriyle ilişkisinin anne baba davranışı kontrol edildiğinde bile anlamlı kaldığını vurgulamaktadır.

Anne baba davranışı ve anne baba-ergen ilişki niteliği arasındaki bu önemli kavramsal ayrım, söz konusu anne babalık boyutlarının ölçülmesini de önemli kılmaktadır. Türkiye’de yapılan çalışmalarda uluslararası yazına paralel bir şekilde çoğunlukla anne baba davranışlarına ve tutumlarına odaklanıldığı görülmektedir (örn., Eldeleklioğlu, 2007; Eryılmaz ve Mammadov, 2016; Sümer ve Güngör, 1999; Şahin ve Özer, 2012; Yağmurlu ve Sanson, 2009; Yılmaz, 2000). Bu doğrultuda, Türkiye’de yapılan çalışmalarda en fazla Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (Le Compte ve ark., 1978), Ana-Baba Tutum Ölçeği (Yılmaz, 2000), Ana Baba Tutum Envanteri (Kuzgun, 1972) ve Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği’nin çeşitli formlarının (Anjel ve Erkman, 1993 -Anne Formu; Erdem, 1990-Çocuk Formu; Varan, 2005-Yetişkin Formu; Varan ve ark., 2008-Yetişkin Formu/Kontrol) kullanıldığı görülmektedir (akt., Sümer ve ark., 2010). Alan yazında ulaşılabilen kaynaklar çerçevesinde anne baba-ergen arasındaki ilişkilere odaklanan yalnızca bir ölçme aracına rastlanmıştır. Eryüksel (1996) tarafından Türkçeye uyarlanan Anne-baba Ergen İlişki Envanteri adlı bu ölçme aracı, on altı alt ölçekten oluşan, ergen, anne ve baba için hazırlanmış paralel formları bulunan kapsamlı bir ölçme aracıdır. Söz konusu ölçek, araştırmacılar tarafından farklı yaklaşımları birleştiren bir değerlendirme ve tedavi programının bir parçası olarak nitelendirilmekle birlikte, genel örnekleme de kullanılmıştır (örn., Uçanok ve Güre, 2014).

Alan yazında anne babalığın genellikle ergen bildirimine dayalı olduğu ve anne baba davranışlarının birlikte değerlendirildiği dikkat çekmiştir (örn., Dekovic ve ark., 2004; Eichelsheim ve ark., 2010; Güre ve ark., 2010). Oysa anne babanın ayrı ayrı değerlendirildiği az sayıda çalışmanın da gösterdiği gibi, anne babanın ergene yönelik davranışları ve ergenle ilişkileri özellikle cinsiyete bağlı olarak farklılaşabilmektedir. Örneğin, bu kapsamda yapılan bazı çalışmalar, annelerin kız çocuklarıyla olan ilişkilerinin erkek çocuklarıyla olduğundan daha olumlu olduğunu (örn., Ergül ve Güre, 2021; Mandara ve ark., 2002; Shanahan ve ark., 2007) göstermektedir. Türkiye’de anne babalığın ergen bildirimine dayalı olarak ayrı ayrı değerlendirildiği bir çalışmada da anne babaların kız ya da erkek çocuklarıyla ilişkilerinin farklılaştığı görülmüştür (Uçanok ve Güre, 2014). Buna göre hem kızlar hem de erkekler annelerine kıyasla babalarıyla daha olumlu iletişim ve daha az çatışma yaşadıklarını bildirmişlerdir. Ayrıca Benner ve Kim (2010) annenin düşmanca ve baskıcı davranışlarının, ergenlerin akademik başarıları, depresyon düzeyleri ve suça yönelik davranışlarıyla; babaların katılımcı ve bakım verici davranışlarının ise akademik başarıyla ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Fosco ve arkadaşları (2012) ise babalarına yakın hissettiklerini, güvendiklerini, düşüncelerine ve önerilerine değer verdiklerini ve birlikte zaman geçirmekten zevk aldıklarını belirten ergenlerin davranış problemlerinde (antisosyal davranışlar, madde kullanımı ve sapkın akran grubuna katılma) zaman içerisinde bir azalma olduğunu, ancak bu azalmanın anne ergen ilişkisinde görülmediğini ortaya koymuştur. Ayrıca Solantaus ve arkadaşları (2004), erkeklerin dışa yönelim problemlerinin babalık davranışlarıyla olan ilişkisinin, annelik davranışlarıyla olan ilişkisine göre çok daha güçlü olduğunu göstermiştir.

Anne babalığın farklılaşan bu yönleri nedeniyle bu çalışmada, Ebeveyn Davranış Ölçeği (EDÖ) ve Ebeveyn-Ergen İlişki Niteliği Ölçeği (EEİNO), orijinal ölçektekenden farklı olarak ergenin anne ve babasını birlikte değerlendirmesi yerine ayrı ayrı değerlendirmesine olanak verecek şekilde yeniden düzenlenmiştir. Bu düzenleme, incelenen konunun anne babaya göre değişen yönlerini görme imkanı sunacaktır. Mevcut çalışmada yapılan bir başka düzenleme ise, orijinal ölçekler sadece ergen bildirimine dayalı iken, bu çalışmada ölçek maddelerinin anne bildirimine de uygun hale getirilmesi olmuştur. Böylece, EDÖ ve EEİNO, Türk örnekleminde ergen ve anne bildirimine dayalı bir nitelik kazanmıştır. Bu bağlamda, anılan ölçme araçlarının Türk örnekleminde birden fazla kaynaktan ölçüm alınarak psikometrik özelliklerinin sınanmasının, kavramsal ve ölçmeye dayalı kapsayıcılık açısından alan yazına önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir (Shaughnessy ve ark., 2000). Sonuç olarak, mevcut çalışmada, Wissink ve arkadaşları (2006) tarafından anne baba davranışını ölçmeye yönelik geliştirilmiş olan EDÖ ile anne baba-ergen ilişkisini ölçmeye yönelik geliştirilmiş olan EEİNO'nun Türk örnekleminde üzerinde psikometrik özelliklerinin sınanması amaçlanmıştır.

## Yöntem

### Katılımcılar

**Ergenler:** Araştırmaya Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı okullarda ilköğretim 6. ve 7. sınıflar ile ortaöğretim 9. ve 10. sınıflara devam eden 1483 öğrenci katılmıştır. Araştırmaya yalnızca anne ve babasıyla birlikte yaşayan ergenler dahil edildiğinden, ilk olarak kiminle yaşadığını belirtmeyen 295 ergen veri setinden çıkarılmıştır. Daha sonra, yapılan veri temizleme işleminde Z puanları temelinde 127 ve Mahalanobis analizi temelinde 28 ergen veri setinden çıkarılmıştır. Veri temizleme işlemi sonrası analizler 537'si kız (% 52; *Ort. yaş* = 13.89, *S* = 1.74) ve 496'sı erkek (% 48; *Ort. yaş* = 14.15, *S* = 1.75) olmak üzere toplam 1033 ergen üzerinden gerçekleştirilmiştir.

**Anneler:** Araştırmanın örneklemini Ankara kent merkezindeki okullara devam eden ve yaşları 11 ile 17 arasında değişen (*Ort.* = 13.30; *S* = 1.72) 269'u kız (% 58.1) ve 194'ü erkek (% 41.9) olmak üzere toplam 465 ergenin anneleri oluşturmuştur. Annelerin yaşları 32-65 arasında (*Ort.* = 44.14, *S* = 5.72) değişmektedir. Annelerin evlilik sürelerinin, 11 ile 30 yıl (*Ort.* = 18.55, *S* = 4.34) arasında değiştiği görülmüştür. Eğitim düzeyleri incelendiğinde, annelerin 221'inin (% 48.1) ilkököl ya da ortaokul, 141'inin (% 30.7) lise ve 97'sinin (% 21.2) yüksek okul ya da üniversite mezunu olduğu görülmüştür.

### Veri Toplama Araçları

**Kişisel Bilgi Formu:** Ergen formunda, ergenlerin doğum tarihi, cinsiyeti, sınıfı, kimlerle birlikte yaşadığı, anne babasının eğitim ve çalışma durumu ve ailenin gelir durumuna yönelik sorular yer almıştır. *Anne formu*, katılımcıların doğum tarihi, medeni durumu, eğitim düzeyi, çalışma durumu ve mesleği gibi bilgiler içermiştir.

**Ebeveyn Davranış Ölçeği (EDÖ; The Parenting Behavior Questionnaire):** Wissink ve arkadaşları (2006) tarafından geliştirilen ve ergen bildirimine dayanan ölçek, destek, demokratik kontrol ve sınırlayıcı kontrol olmak üzere, her biri 10 madde içeren üç boyuttan oluşmaktadır. Bunlardan *destek* (sıcaklık-duyarlık) boyutu ebeveynin sıcaklık ve duyarlık düzeyini belirlemeye (örn., “Anne ve babanız hangi sıklıkla sizi sevdiğini gösterir ya da sizin tatlı bir çocuk olduğunuzu düşünür?”); *demokratik kontrol* (açıklayıcı kontrol-özerklik vermek) boyutu ebeveynin demokratik-açıklayıcı yöntemleri kullanarak ve çocuklarının bağımsız davranışlarını teşvik ederek kontrol etme girişim düzeylerini belirlemeye (örn., “Anne ve babanız

anlamadığınız bir şey sorduğunuzda hangi sıklıkla size güzel bir cevap vermeye çalışır?”); *sınırlayıcı kontrol* (katı kural-disiplin) boyutu ise, ebeveynin uyguladığı katı kural ve disiplini (örn., “Anne ve babanız hangi sıklıkla yapmamanız gereken bir şey yaptığınızda sevdiğiniz bir şeyi yapmanızı [TV seyretmek gibi] yasaklarlar?”) ölçmeye yöneliktir. Ölçek, 5 dereceli Likert tipi (1 = hiçbir zaman, 2 = çok seyrek, 3 = ara sıra, 4 = çoğunlukla ve 5 = her zaman) puanlanmaktadır. Ölçeğin faktör yapısını belirlemek için yapılan doğrulayıcı faktör analizi, ölçeğin dört etnik grupta benzer faktör yüklerine sahip olan üç faktörlü bir yapısının olduğunu ortaya koymuştur (Wissink ve ark., 2006). Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları, destek, demokratik kontrol ve sınırlayıcı kontrol alt boyutları için, sırasıyla, .84, .74 ve .82 olarak bildirilmiştir.

**Ebeveyn-Ergen İlişki Niteliği Ölçeği (EEİNÖ; The Quality of the Parent-Adolescent Relationship):** Ölçek açıklama, olumlu anne baba-ergen ilişkisi ve olumsuz anne baba-ergen ilişkisi olmak üzere her biri 6 madde içeren üç boyuttan oluşmaktadır (Furman, 1996; Wissink ve ark., 2006). *Açıklama* boyutu, ergenin anne ve babasına arkadaşlarının kim olduğu, parasını nasıl harcadığı gibi konularda açıklama düzeyini (örn., “Anne babanıza arkadaşlarınızın kimler olduğundan ne kadar bahsedersiniz?”) ölçmektedir (Wissink ve ark, 2006). *Olumlu anne baba-ergen ilişkisi* boyutu, doyum ve yakınlık gibi olumlu ilişki niteliğini (örn., “Anne babanızla olan ilişkinizden ne kadar memnunsunuz?”); *olumsuz anne baba-ergen ilişkisi* boyutu ise, çatışma ve düşmanlık gibi olumsuz ilişki niteliğini (örn., “Anne babanızla birbirinize ne kadar sinirlenir ya da kızarsınız?”) ölçmektedir (Furman, 1996). Açıklama boyutu 4 dereceli Likert tipi (1 = hiç, 2 = biraz, 3 = çok ve 4 = çok fazla), olumlu anne baba-ergen ilişkisi ve olumsuz anne baba-ergen ilişkisi 5 dereceli Likert tipi (1 = hiç ya da çok az, 2 = biraz, 3 = çok, 4 = oldukça çok ve 5 = çok fazla) puanlanmaktadır. Mevcut çalışmada, açıklama, olumlu anne-ergen ilişkisi ve olumsuz anne-ergen ilişkisi alt ölçeklerinin tümü alt boyutlar arasında tutarlılığı sağlamak ve ölçüm güvenirliğini artırmak amacıyla 5 dereceli Likert tipi ölçek üzerinden puanlanmıştır (1 = hiç ya da çok az, 2 = biraz, 3 = çok, 4 = oldukça çok ve 5 = çok fazla). Ölçeğin faktör yapısını belirlemek için yapılan doğrulayıcı faktör analizi, ölçeğin dört etnik grupta benzer faktör yüklerine sahip olan üç faktörlü bir yapısının olduğunu ortaya koymuştur (Wissink ve ark, 2006). Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları açıklama için .84, olumlu anne baba-ergen ilişkisi için .83 ve olumsuz anne baba-ergen ilişkisi için .84’tür.

**11-18 Yaş Gençler İçin Kendini Değerlendirme Ölçeği:** 11-18 yaşları arasındaki gençlerin yeterlik ve uyum işlevleri ile problem davranışlarını kendi verdikleri bilgiler doğrultusunda değerlendirmek amacıyla geliştirilmiş bir ölçme aracıdır (Achenbach ve Rescorla, 2001). Ölçek yeterlik ve problem davranışları içeren maddelerden oluşmaktadır. Bu çalışmada ölçeğin yalnızca iç yönelim ve dışa yönelim boyutlarını içeren problem davranışlar alt ölçeği kullanılmıştır. Anksiyete/depresyon, sosyal içe dönüklük/depresyon ve somatik yakınmalar alt ölçeklerinin toplamından iç yönelim boyutu; kurallara karşı gelme ve saldırgan davranışlar alt ölçeklerinin toplamından ise dışa yönelim boyutu elde edilmektedir. Her bir problem davranış maddesi, son 6 ayda görülme sıklığına göre gençler tarafından 0-2 puan arasında derecelendirilmektedir (0 = doğru değil, 1 = bazen ya da biraz doğru ve 2 = çok ya da sıklıkla doğru). Orijinal ölçeğin iç tutarlık katsayısı problem davranış alt ölçekleri için .71 ile .95 arasında değişmektedir. Ölçeğin Türkçeye uyarlaması Erol ve Şimşek (2010) tarafından yapılmıştır. Yapılan doğrulayıcı faktör analizi, ölçeğin orijinalinde olduğu gibi sekiz faktörlü bir yapısının olduğunu göstermiştir (RMSEA = .04). İç yönelim problemleri için iç tutarlık katsayısı .89, dışa yönelim problemleri için ise .89 olarak bulunmuştur. Ölçeğin test tekrar test güvenirlik katsayıları ise, iç yönelim problemi için .84, dışa yönelim problemi için ise .83’tür.

## İşlem

Bu çalışma, Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü tarafından desteklenen (Proje No: BAP 11B5358001) olumsuz yaşam olayları, ebeveyn-ergen ilişkisi ve ergenin uyumu arasındaki ilişkilerin boylamsal olarak incelendiği kapsamlı bir projenin bir bölümünü oluşturmaktadır (Güre ve ark., 2014).

Millî Eğitim Bakanlığı'ndan ve Ankara Üniversitesi Etik Kurulu'ndan gerekli izinler alındıktan sonra ölçekler öğrenciler ve anneler için ayrı ayrı optik form olarak hazırlanarak kitapçık haline getirilmiştir. Öğrencilere yönelik uygulama 10-15 kişilik gruplar halinde gerçekleştirilmiş ve ortalama 60 dakika sürmüştür. Öğrenciler, araştırmanın amacı, araştırmaya katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu ve istedikleri herhangi bir zamanda neden göstermeden araştırmadan çekilebilecekleri konusunda bilgilendirilmişlerdir. Ayrıca kendilerinden alınan bilgilerin gizli kalacağı, okul idaresi, öğretmenleri, arkadaşları ya da aileleri ile paylaşılmayacağı belirtilmiştir.

Anneler için hazırlanmış olan uygulama kitapçıkları, çocukları aracılığıyla kapalı bir zarf içerisinde annelere ulaştırılmış ve rehber öğretmenler yardımıyla geri toplanmıştır. Mevcut çalışmada ölçeklerin Türk örnekleme üzerinde psikometrik özellikleri sınındığı için çalışmaya katılan ergen ve anneler bağımsız örneklemelerden oluşmuştur. Araştırmanın gizlilik ve gönüllülük esasına dayalı olduğu vurgulanmış ve istedikleri zaman neden göstermeden araştırmadan çekilebilecekleri belirtilmiştir. Araştırmacıların iletişim bilgileri, kurum bilgileri, araştırmanın amacı ve uygulama yönergelerinin bulunduğu "Anne Bilgi Formları"nın katılımcıda kalması sağlanmıştır. Bu şekilde, katılımcıları istedikleri takdirde, araştırmacılara ulaşmaları mümkün kılınmıştır.

## Bulgular

EDÖ ve EEİNÖ'nün Türkçeye uyarlama sürecinde ilk olarak, ölçeklerin maddeleri Türkçeye çevrilmiş ve psikoloji alanında uzman dört akademisyenin çeviri hakkında görüş ve önerileri dikkate alınarak düzenlemeler yapılmıştır.

Yöntem bölümünde söz edildiği gibi, orijinal EDÖ ve EEİNÖ, ergenin anne babasının anne babalık davranışlarını birlikte değerlendirdiği maddelerden oluşmaktadır (örn., "Anne ve babanız anlamadığınız bir şey sorduğunuzda hangi sıklıkla size güzel bir cevap vermeye çalışır?"). Mevcut çalışma kapsamında, EDÖ ve EEİNÖ'nün maddeleri, ergenin anne ve babasının davranışlarını ve anne babasıyla olan ilişkilerini ayrı ayrı değerlendirmesine olanak verecek şekilde yeniden düzenlenmiştir (örn., "Anneniz anlamadığınız bir şey sorduğunuzda hangi sıklıkla size güzel bir cevap vermeye çalışır?"; "Annenize arkadaşlarınızın kimler olduğundan ne kadar bahsedersiniz?"). Bu düzenleme sonucunda elde edilen formlar, Anne Davranış Ölçeği-Ergen Formu (ADÖ-E) ve Anne-Ergen İlişki Niteliği Ölçeği-Ergen Formu (AEİNÖ-E) olarak adlandırılmıştır. Bunun yanı sıra, EDÖ ve EEİNÖ'nün maddeleri, annenin çocuğuyla olan ilişkisini değerlendirmesine uygun olarak da düzenlenmiştir (örn., "Çocuğunuza hangi sıklıkla onu sevdiğinizi gösterir ya da onun tatlı bir çocuk olduğunu düşünürsünüz?"; "Çocuğunuz size arkadaşlarının kimler olduğundan ne kadar bahseder?"). Bu düzenleme sonucunda elde edilen formlar, Anne Davranış Ölçeği-Anne Formu (ADÖ-A) ve Anne-Ergen İlişki Niteliği Ölçeği-Anne Formu (AEİNÖ-A) olarak adlandırılmıştır. Aşağıda sırasıyla, Anne Davranış Ölçeği ve Anne-Ergen İlişki Niteliği Ölçeği'nin ergen ve anne formuna ilişkin geçerlik ve güvenirlik bulguları verilmiştir. Ölçeklerin yapı geçerliğini test etmek amacıyla varimax eksen döndürme tekniği kullanılarak temel bileşenler faktör analizi yapılmıştır. Faktör

yüklerinin kesim noktası olarak .32 alınmıştır (Tabachnick ve Fidell, 2014).

### Anne Davranış Ölçeği-Ergen Formu (ADÖ-E)'nin Geçerlik ve Güvenirliği

ADÖ-E'nin yapı geçerliğini incelemek amacıyla açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Elde edilen Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değerinin oldukça yüksek olması (.92) ve Bartlett testinin anlamlı çıkması ( $\chi^2 = 11370,89$ ,  $df = 435$ ,  $p < .001$ ) verinin faktör analizine uygun olduğunu göstermiştir. Yapılan faktör analizi sonucunda, özdeğeri 1'in üzerinde olan ve toplam varyansın % 47.18'ini açıklayan üç faktör elde edilmiştir. Elde edilen sonuçlar Tablo 1'de sunulmuştur. Tablo 1'de görüldüğü gibi, destek boyutuna karşılık gelen birinci faktör toplam varyansın % 19.51'ini (özdeğer = 5.85); sınırlayıcı kontrol boyutuna karşılık gelen ikinci faktör varyansın % 16.27'sini (özdeğer = 4.88); demokratik kontrol boyutuna karşılık gelen üçüncü faktör ise varyansın % 11.40'ını (özdeğer = 3.42) açıklamaktadır. Bu çalışmada orijinal ölçekten farklı olarak sınırlayıcı kontrol boyutunda yer alan 21. madde ("Anneniz hangi sıklıkla yaşça sizden büyük olanların [örneğin, anne, baba, öğretmen] sözünü dinlemeniz gerektiğini söyler?") demokratik kontrol boyutuna yüklenmiştir. Bu araştırma kapsamında ölçeğin iç tutarlık katsayısı, destek için .88, sınırlayıcı kontrol için .88 ve demokratik kontrol için .81 olarak bulunmuştur.

Tablo 1

ADÖ-E'nin Faktör Yapısı

| Maddeler                                                                                                                    | Faktörler |                     |                    |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|---------------------|--------------------|
|                                                                                                                             | Destek    | Sınırlayıcı kontrol | Demokratik kontrol |
| Anneniz                                                                                                                     |           |                     |                    |
| 5. Hangi sıklıkla sizi öper ya da kucaklar?                                                                                 | .76       |                     |                    |
| 4. Hangi sıklıkla sizi yatmadan önce öper ya da size güzel şeyler söyler?                                                   | .74       |                     |                    |
| 2. Hangi sıklıkla size iltifat eder?                                                                                        | .71       |                     |                    |
| 3. Hangi sıklıkla sizi hoş bir adla çağırır?                                                                                | .63       |                     |                    |
| 1. Hangi sıklıkla sizi sevdiğini gösterir ya da sizin tatlı bir çocuk olduğunuzu düşünür?                                   | .70       |                     |                    |
| 9. Sizi rahatsız eden bir şeyin olup olmadığını ve bunun hakkında konuşmak isteyip istemediğinizi hangi sıklıkla sorar?     | .64       |                     |                    |
| 7. Bir sıkıntınız olduğunda hangi sıklıkla gerçekten size yardım etmeye, sizi rahatlatmaya ya da neşelendirmeye çalışır?    | .62       |                     |                    |
| 10. Size yardım için her an hazır olduğu duygusunu hangi sıklıkla verir?                                                    | .68       |                     |                    |
| 6. Sizi rahatsız eden bir şeyden bahsettiğinizde hangi sıklıkla sizi anlamaya çalışır?                                      | .60       |                     |                    |
| 8. Kendinizi kötü ya da üzgün hissettiğinizde hangi sıklıkla bunun farkına varır?                                           | .55       |                     |                    |
| 27. Hangi sıklıkla sizi sert bir biçimde cezalandırır?                                                                      |           | .83                 |                    |
| 29. Yapmanızı istediği şeyi yapmadığınızda hangi sıklıkla sizi cezalandırır?                                                |           | .82                 |                    |
| 28. Hangi sıklıkla size bir tokat atar, kulağınızı çeker ya da kolunuzu çimdikler?                                          |           | .74                 |                    |
| 26. Hangi sıklıkla yapmanızı gereken bir şey yaptığınızda sevdiğiniz bir şeyi yapmanızı (televizyon izlemek gibi) yasaklar? |           | .73                 |                    |
| 24. Hangi sıklıkla uymak zorunda olduğunuz katı kuralları koyar?                                                            |           | .73                 |                    |
| 22. Hangi sıklıkla size katı davranır?                                                                                      |           | .70                 |                    |
| 30. İstemediği bir şey yaptığınızda size hangi sıklıkla bağırır?                                                            |           | .69                 |                    |
| 23. Kendisine ters düştiğinizde size hangi sıklıkla kızar?                                                                  |           | .63                 |                    |
| 25. Hangi sıklıkla kendisiyle aynı fikirde olmasanız da söylediğini yapmanızı ister?                                        |           | .53                 |                    |
| 18. Hangi sıklıkla davranışınızdan kendinizin sorumlu olduğunu söyler?                                                      |           |                     | .65                |
| 17. Hangi sıklıkla size "Yapman ve söylemen gereken her şeyi kendin düşünmelisin" der?                                      |           |                     | .65                |
| 16. Hangi sıklıkla bir şeyi kendi başınıza yapabileceğinizi söyler?                                                         |           |                     | .58                |
| 14. Hangi sıklıkla belirli kuralların neden önemli olduğunu anladığınızdan emin olmaya çalışır?                             |           |                     | .54                |
| 19. Hangi sıklıkla bir şeye kendi başınıza karar vermenize izin verir?                                                      |           |                     | .45                |
| 20. Hangi sıklıkla sizin fikrinizi sorar?                                                                                   |           |                     | .34                |
| 15. Zor bir konuyu anlayamadığınızda hangi sıklıkla size bir şeyler açıklar?                                                |           |                     | .42                |
| 11. Anlamadığınız bir şey sorduğunuzda hangi sıklıkla size iyi bir cevap vermeye çalışır?                                   |           |                     | .37                |
| 21. Hangi sıklıkla yaşça sizden büyük olanların (örneğin, anne-baba, öğretmen) sözünü dinlemeniz gerektiğini söyler?        |           |                     | .51                |
| 12. Bir şeyin size niçin yasaklanmış olduğunu hangi sıklıkla açıklar?                                                       |           |                     | .50                |
| 13. Sizi cezalandırdığında hangi sıklıkla bunun nedenini açıklar?                                                           |           |                     | .48                |
| Açıklanan varyans %                                                                                                         | 19.51     | 16.27               | 11.40              |
| Özdeğer                                                                                                                     | 5.85      | 4.88                | 3.42               |
| Cronbach alfa                                                                                                               | .88       | .88                 | .81                |

### Anne-Ergen İlişki Niteliği Ölçeği-Ergen Formu (AEİNÖ-E)'nin Geçerlik ve Güvenirliği

AEİNÖ-E'nin yapı geçerliğini incelemek amacıyla açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Elde edilen Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değerinin oldukça yüksek olması (.91) ve Bartlett testinin anlamlı çıkması ( $\chi^2 = 10306,93$ ,  $df = 153$ ,  $p < .001$ ) verinin faktör analizine uygun olduğunu göstermiştir. Yapılan faktör analizi sonucunda, özdeğeri 1'in üzerinde olan ve toplam varyansın % 64.39'unu açıklayan üç faktör elde edilmiştir. Elde edilen sonuçlar Tablo 2'de sunulmuştur. Tablo 2'de görüldüğü gibi, açıklama boyutunu oluşturan maddeler toplam varyansın % 24.14'ünü (özdeğer = 4.34) açıklayan birinci faktöre, olumsuz anne-ergen ilişkisi boyutuna karşılık gelen maddeler varyansın % 24.06'sını (özdeğer = 4.33) açıklayan ikinci faktöre yüklenmiştir. Elde edilen üçüncü faktör ise olumlu anne-ergen ilişkisi boyutuna karşılık gelmektedir ve varyansın % 16.19'unu (özdeğer = 2.91) açıklamaktadır. Bu araştırma kapsamında ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı açıklama için .84, olumsuz anne-ergen ilişkisi için .91 ve olumlu anne-ergen ilişkisi için .85 bulunmuştur.

Tablo 2  
AEİNÖ-E'nin Faktör Yapısı

| Maddeler                                                                            | Açıklama | Faktörler                   |                            |
|-------------------------------------------------------------------------------------|----------|-----------------------------|----------------------------|
|                                                                                     |          | Olumsuz anne-ergen ilişkisi | Olumlu anne-ergen ilişkisi |
| 3. Okuldan sonra nerede olduğunuzdan ne kadar bahsedersiniz?                        | .80      |                             |                            |
| 4. Kapıdan çıktığınızda nereye gittiğinizden ne kadar bahsedersiniz?                | .78      |                             |                            |
| 2. Paranızı nasıl harcadığınızdan ne kadar bahsedersiniz?                           | .73      |                             |                            |
| 5. Boş zamanlarınızda neler yaptığınızdan ne kadar bahsedersiniz?                   | .73      |                             |                            |
| 1. Arkadaşlarınızın kimler olduğundan ne kadar bahsedersiniz?                       | .70      |                             |                            |
| 6. Okulda aldığınız notlardan ne kadar bahsedersiniz?                               | .58      |                             |                            |
| 15. Ne kadar tartışırsınız?                                                         |          | .86                         |                            |
| 14. Ne kadar anlaşmazlığa düşer ve kavga edersiniz?                                 |          | .85                         |                            |
| 18. Ne kadar birbirinizi azarlar ya da birbirinize dır dır edersiniz?               |          | .84                         |                            |
| 13. Birbirinize ne kadar sinirlenir ya da kızsınız?                                 |          | .82                         |                            |
| 16. Birbirinize ne kadar sinir olursunuz?                                           |          | .82                         |                            |
| 17. Birbirinizin davranışlarından ne kadar rahatsız olursunuz?                      |          | .81                         |                            |
| 8. İlişkiniz ne kadar iyi?                                                          |          |                             | .85                        |
| 7. İlişkinizden ne kadar memnunsunuz?                                               |          |                             | .83                        |
| 9. Aranızda işlerin gidiş biçiminden ne kadar mutlusunuz?                           |          |                             | .79                        |
| 10. Her şey hakkında ne kadar konuşursunuz?                                         |          |                             | .50                        |
| 11. Sırlarınızı ve özel duygularınızı ne kadar paylaşırsınız?                       |          |                             | .43                        |
| 12. Diğer insanların bilmesini istemediğiniz şeyler hakkında ne kadar konuşursunuz? |          |                             | .40                        |
| <b>Açıklanan varyans %</b>                                                          | 24.14    | 24.06                       | 16.19                      |
| <b>Özdeğer</b>                                                                      | 4.34     | 4.33                        | 2.91                       |
| <b>Cronbach alfa</b>                                                                | .84      | .91                         | .85                        |

### Anne Davranış Ölçeği-Anne Formu (ADÖ-A)'nın Geçerlik ve Güvenirliği

ADÖ-A'nın yapı geçerliğini incelemek amacıyla açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Elde edilen Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değerinin oldukça yüksek olması (.89) ve Bartlett testinin anlamlı çıkması ( $\chi^2 = 4899,42$ ,  $df = 435$ ,  $p < .001$ ) verinin faktör analizine uygun olduğunu göstermiştir. Yapılan faktör analizi sonucunda, özdeğeri 1'in üzerinde olan ve toplam varyansın % 47.17'sini açıklayan üç faktör elde edilmiştir. Elde edilen sonuçlar Tablo 3'te sunulmuştur. Tablo 3'te görüldüğü gibi, destek boyutuna karşılık gelen birinci faktör toplam varyansın % 12.08'ini (özdeğer = 3.62); sınırlayıcı kontrol boyutuna karşılık gelen

ikinci faktör varyansın % 15.48'ini (özdeğer = 4.65); demokratik kontrol boyutuna karşılık gelen üçüncü faktör ise varyansın % 19.61'ini (özdeğer = 5.89) açıklamaktadır.

Tablo 3

ADÖ-A'nın Faktör Yapısı

| Maddeler                                                                                                                      | Faktörler |                     |                    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|---------------------|--------------------|
|                                                                                                                               | Destek    | Sınırlayıcı kontrol | Demokratik kontrol |
| <b>Çocuğunuza / Çocuğunuz / Çocuğunuzun</b>                                                                                   |           |                     |                    |
| 1. Hangi sıklıkla onu sevdiğinizi gösterir ya da onun tatlı bir çocuk olduğunu düşünürsünüz?                                  | .76       |                     |                    |
| 2. Hangi sıklıkla iltifat edersiniz?                                                                                          | .75       |                     |                    |
| 3. Hangi sıklıkla takma bir adla çağırırsınız?                                                                                | .38       |                     |                    |
| 4. Hangi sıklıkla yatmadan önce öper ya da ona güzel şeyler söylersiniz?                                                      | .77       |                     |                    |
| 5. Hangi sıklıkla öper ya da kucaklarsınız?                                                                                   | .80       |                     |                    |
| 6. Kendisini rahatsız eden bir şeyden bahsettiğinde hangi sıklıkla onu anlamaya çalışırsınız?                                 |           |                     | .60                |
| 7. Bir sıkıntısı olduğunda hangi sıklıkla gerçekten ona yardım etmeye, onu rahatlatmaya ya da neşelendirmeye çalışırsınız?    | .40       |                     |                    |
| 8. Kendisini kötü ya da üzgün hissettiğinde hangi sıklıkla bunun farkına varırsınız?                                          |           |                     | .61                |
| 9. Onu rahatsız eden bir şeyin olup olmadığını ve bunun hakkında konuşmak isteyip istemediğini hangi sıklıkla sorarsınız?     | .32       |                     |                    |
| 10. Ona yardım için her an hazır olduğunuz duygusunu hangi sıklıkla verirsiniz?                                               | .32       |                     |                    |
| 11. Anlamadığı bir şeyi sorduğunda hangi sıklıkla ona iyi bir cevap vermeye çalışırsınız?                                     |           |                     | .60                |
| 12. Bir şeyin ona niçin yasaklanmış olduğunu hangi sıklıkla açıklarsınız?                                                     |           |                     | .66                |
| 13. Cezalandırdığınızda hangi sıklıkla bunun nedenini açıklarsınız?                                                           |           |                     | .62                |
| 14. Belirli kuralların önemini anladığından hangi sıklıkla emin olmaya çalışırsınız?                                          |           |                     | .67                |
| 15. Zor bir konuyu anlamadığında hangi sıklıkla ona bir şeyler açıklarsınız?                                                  |           |                     | .66                |
| 16. Bir şeyi kendi başına yapabileceğini hangi sıklıkla söylersiniz?                                                          |           |                     | .62                |
| 17. Hangi sıklıkla “Yapman ve söylemen gereken her şeyi kendin düşünmelisin” dersiniz?                                        |           |                     | .63                |
| 18. Kendi davranışlarından kendisinin sorumlu olduğunu hangi sıklıkla söylersiniz?                                            |           |                     | .63                |
| 19. Bir şeye kendi başına karar vermesine hangi sıklıkla izin verirsiniz?                                                     |           |                     | .34                |
| 20. Hangi sıklıkla fikrini sorarsınız?                                                                                        |           |                     | .47                |
| 21. Hangi sıklıkla yaşça kendisinden büyük olanların (örneğin, anne-baba, öğretmen) sözünü dinlemesi gerektiğini söylersiniz? |           | .33                 |                    |
| 22. Hangi sıklıkla katı davranırsınız?                                                                                        |           | .64                 |                    |
| 23. Size ters düştüğünde ona hangi sıklıkla kızarsınız?                                                                       |           | .66                 |                    |
| 24. Hangi sıklıkla uymak zorunda olduğu katı kuralları koyarsınız?                                                            |           | .71                 |                    |
| 25. Sizinle aynı fikirde olmasa da söylediklerinizi yapmasını hangi sıklıkla istersiniz?                                      |           | .57                 |                    |
| 26. Yapmaması gereken bir şey yaptığında sevdiği bir şeyi yapmasını (televizyon izlemek gibi) hangi sıklıkla yasaklarsınız?   |           | .69                 |                    |
| 27. Hangi sıklıkla sert bir biçimde cezalandırırsınız?                                                                        |           | .71                 |                    |
| 28. Hangi sıklıkla bir tokat atar, kulağını çeker ya da kolunu çimdiklersiniz?                                                |           | .62                 |                    |
| 29. Yapmasını istediğiniz şeyi yapmadığında hangi sıklıkla onu cezalandırırsınız?                                             |           | .69                 |                    |
| 30. İstemediğiniz bir şey yaptığında ona hangi sıklıkla bağırırsınız?                                                         |           | .61                 |                    |
| <b>Açıklanan varyans %</b>                                                                                                    | 12.08     | 15.48               | 19.61              |
| <b>Özdeğer</b>                                                                                                                | 3.62      | 4.65                | 5.89               |
| <b>Cronbach alfa</b>                                                                                                          | .82       | .84                 | .85                |

Bu çalışmada orijinal ölçekten farklı olarak destek boyutunda yer alan 6. madde (“Kendisini rahatsız eden bir şeyden bahsettiğinde hangi sıklıkla onu anlamaya çalışırsınız?”) .60 faktör yükü ile ve 8. madde (“Kendisini kötü ya da üzgün hissettiğinde hangi sıklıkla bunun farkına varırsınız?”) .61 faktör yükü ile demokratik kontrol boyutuna yüklenmiştir. Orijinal ölçekte destek boyutunda yer alan 7. madde (“Bir sıkıntısı olduğunda hangi sıklıkla gerçekten ona yardım etmeye, onu rahatlatmaya ya da neşelendirmeye çalışırsınız?”), 9. madde (“Onu rahatsız eden bir şey olup olmadığını ve bunun hakkında konuşmak isteyip istemediğini hangi sıklıkla sorarsınız?”) ve 10. madde (“Ona yardım için her an hazır olduğunuz duygusunu

hangi sıklıkla verirsiniz?’’) demokratik kontrol boyutunda sırasıyla .63, .58 ve .64 faktör yükü ile yüklenmişlerdir. Ancak destek boyutunda da sırasıyla .40, .32, .32 faktör yükü alan 7., 9. ve 10. maddeler orijinal boyutlarında (destek) bırakılmıştır. Bununla birlikte, orijinal ölçekte demokratik kontrol boyutunda yer alan 19. madde (‘‘Bir şeye kendi başına karar vermesine hangi sıklıkla izin verirsiniz?’’) .35 faktör yükü ile sınırlayıcı kontrol boyutuna da yüklenmiş, ancak demokratik kontrol boyutunda da .34 faktör yükü olduğu için orijinal boyutunda bırakılmıştır. Ayrıca orijinal ölçekte sınırlayıcı kontrol boyutunda yer alan 21. madde (‘‘Çocuğunuza hangi sıklıkla yaşça kendisinden büyük olanların [örneğin, anne-baba, öğretmen] sözünü dinlemesi gerektiğini söylersiniz?’’) .37 faktör yükü ile demokratik kontrol boyutuna yüklenmiş, ancak .33 faktör yükü ile sınırlayıcı kontrol boyutuna da yüklendiği için orijinal boyutunda bırakılmıştır. Sonuç olarak, ölçekte yalnızca 6. ve 8. maddeler yer değiştirmiş, orijinal ölçekte destek boyutunda yer alan bu maddeler bizim çalışmamızda demokratik kontrol boyutunda değerlendirilmiştir. Bu araştırma kapsamında ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı, destek için .82, sınırlayıcı kontrol için .84 ve demokratik kontrol için .85 olarak bulunmuştur.

### Anne-Ergen İlişki Niteliği Ölçeği-Anne Formu (AEİNÖ-A)’nın Geçerlik ve Güvenirliği

AEİNÖ-A’nın yapı geçerliğini incelemek amacıyla açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Elde edilen Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değerinin oldukça yüksek olması (.91) ve Bartlett testinin anlamlı çıkması ( $\chi^2 = 5369,75$ ,  $df = 153$ ,  $p < .001$ ) verinin faktör analizine uygun olduğunu göstermiştir. Yapılan faktör analizi sonucunda, özdeğeri 1’in üzerinde olan ve toplam varyansın % 68’ini açıklayan üç faktör elde edilmiştir. Elde edilen sonuçlar Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4

*AEİNÖ-A’nın Faktör Yapısı*

| Maddeler                                                                                | Açıklama | Faktörler<br>Olumsuz<br>anne-ergen ilişkisi | Olumlu<br>anne-ergen ilişkisi |
|-----------------------------------------------------------------------------------------|----------|---------------------------------------------|-------------------------------|
| Çocuğunuz / Çocuğunuzla                                                                 |          |                                             |                               |
| 1. Size arkadaşlarının kimler olduğundan ne kadar bahseder?                             | .50      |                                             |                               |
| 2. Size parasını nasıl harcadığından ne kadar bahseder?                                 | .67      |                                             |                               |
| 3. Size okuldan sonra nerede olduğundan ne kadar bahseder?                              | .86      |                                             |                               |
| 4. Size kapıdan çıktığında nereye gittiğinden ne kadar bahseder?                        | .86      |                                             |                               |
| 5. Size boş zamanlarında neler yaptığından ne kadar bahseder?                           | .75      |                                             |                               |
| 6. Size okulda aldığı notlardan ne kadar bahseder?                                      | .67      |                                             |                               |
| 7. İlişkinizden ne kadar memnunsunuz?                                                   |          |                                             | .65                           |
| 8. İlişkiniz ne kadar iyi?                                                              |          |                                             | .66                           |
| 9. Aranızda işlerin gidiş biçiminden ne kadar mutlusunuz?                               |          |                                             | .73                           |
| 10. Her şey hakkında ne kadar konuşursunuz?                                             |          |                                             | .76                           |
| 11. Sizinle sırlarını ve özel duygularını ne kadar paylaşır?                            |          |                                             | .76                           |
| 12. Sizinle diğer insanların bilmesini istemediği şeyler hakkında ne kadar konuşur?     |          |                                             | .73                           |
| 13. Birbirinize ne kadar sinirlenir ya da kızsınız?                                     |          | .85                                         |                               |
| 14. Ne kadar anlaşmazlığa düşer ve kavga edersiniz?                                     |          | .88                                         |                               |
| 15. Ne kadar tartışırsınız?                                                             |          | .87                                         |                               |
| 16. Birbirinize ne kadar sinir olursunuz?                                               |          | .77                                         |                               |
| 17. Çocuğunuz ve siz, birbirinizin davranışlarınızdan ne kadar rahatsız olursunuz?      |          | .75                                         |                               |
| 18. Çocuğunuz ve siz, ne kadar birbirinizi azarlar ya da birbirinize dır dır edersiniz? |          | .82                                         |                               |
| Açıklanan varyans %                                                                     | 20.70    | 21.66                                       | 26.10                         |
| Özdeğer                                                                                 | 3.72     | 3.90                                        | 4.70                          |
| Cronbach alfa                                                                           | .88      | .91                                         | .89                           |

Tablo 4'te görüldüğü gibi, açıklama boyutunu oluşturan maddeler toplam varyansın % 20.70'ini (özdeğer = 3.72) açıklayan birinci faktöre, olumsuz anne-ergen ilişkisi boyutuna karşılık gelen maddeler varyansın % 21.66'sını (özdeğer = 3.90) açıklayan ikinci faktöre yüklenmiştir. Elde edilen üçüncü faktör ise olumlu anne-ergen ilişkisi boyutuna karşılık gelmektedir ve varyansın % 26.10'unu (özdeğer = 4.70) açıklamaktadır. Bu araştırma kapsamında ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı açıklama için .84, olumsuz anne-ergen ilişkisi için .91 ve olumlu anne-ergen ilişkisi için .85 bulunmuştur.

ADÖ ve AEİNÖ'nün ergen ve anne formlarının ölçüt geçerliğini sınamak amacıyla, ADÖ'nün alt boyutları olan destek, demokratik kontrol ve sınırlayıcı kontrol ve AEİNÖ'nün alt boyutları olan açıklama, olumlu anne-ergen ilişkisi ve olumsuz anne-ergen ilişkisi ile ergenin içe yönelim ve dışa yönelim problemleri alt boyutlarının toplam puanları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5'te görüldüğü gibi ergen bildirimi açısından destek, demokratik kontrol ve olumlu anne-ergen ilişkisi ile ergenin içe yönelim ve dışa yönelim davranışları arasındaki ilişkiler olumsuz yönde anlamlıdır (sırasıyla destek için  $r = -.21, p < .01$  ve  $r = -.31, p < .01$ ; demokratik kontrol için  $r = -.21, p < .01$  ve  $r = -.28, p < .01$  ve olumlu anne-ergen ilişkisi için  $r = -.18, p < .01$  ve  $r = -.33, p < .01$ ). Diğer yandan sınırlayıcı kontrol ve olumsuz anne-ergen ilişkisi ile ergenin içe yönelim ve dışa yönelim davranışları arasındaki ilişkiler olumlu yönde anlamlı bulunmuştur (sırasıyla sınırlayıcı kontrol için  $r = .17, p < .01$  ve  $r = .18, p < .01$  ve olumsuz anne-ergen ilişkisi için  $r = .28, p < .01$  ve  $r = .42, p < .01$ ). Anne-ergen ilişki niteliğinin alt boyutlarından açıklama ile dışa yönelim problemleri arasındaki ilişki olumsuz yönde anlamlı iken ( $r = -.28, p < .01$ ), açıklamanın içe yönelim davranışları ile ilişkisi anlamlı bulunmamıştır.

Anne bildirimine dayalı tüm ilişkiler, ergen bildirimine dayalı elde edilen bulgularla örtüşmüş, ancak sadece destek ile içe yönelim davranışları arasındaki ilişki anlamlı düzeyde bulunmamıştır. Buna göre destek ile dışa yönelim ( $r = -.17, p < .01$ ); demokratik kontrol ile içe yönelim ( $r = -.14, p < .05$ ) ve dışa yönelim ( $r = -.12, p < .05$ ); olumlu anne-ergen ilişkisi ile içe yönelim ( $r = -.16, p < .05$ ) ve dışa yönelim ( $r = -.22, p < .01$ ) arasındaki ilişkiler olumsuz yönde anlamlıdır. Diğer yandan, sınırlayıcı kontrol ile içe yönelim ( $r = .27, p < .01$ ) ve dışa yönelim ( $r = .32, p < .01$ ); olumsuz anne-ergen ilişkisi ile içe yönelim ( $r = .28, p < .01$ ) ve dışa yönelim ( $r = .43, p < .01$ ) arasındaki ilişkiler olumlu yönde anlamlı bulunmuştur. Son olarak açıklama ile dışa yönelim problemleri arasındaki ilişki olumsuz yönde anlamlı iken ( $r = -.18, p < .01$ ) açıklamanın içe yönelim davranışları ile ilişkisi anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 5

*Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar ile Ortalama ve Standart Sapma Değerleri*

| <b>Ergen</b>                | Demokratik kontrol | Sınırlayıcı kontrol | Açıklama | Olumlu anne-ergen ilişkisi | Olumsuz anne-ergen ilişkisi | İçe Yönelim | Dışa Yönelim | Ort.  | S    | Min. | Mak. | N    |
|-----------------------------|--------------------|---------------------|----------|----------------------------|-----------------------------|-------------|--------------|-------|------|------|------|------|
| Destek                      | .64**              | -.14**              | .47**    | .63**                      | -.30**                      | -.21**      | -.31**       | 41.72 | 7.03 | 19   | 50   | 1008 |
| Demokratik kontrol          | -                  | -.00                | .44**    | .56**                      | -.21**                      | -.21**      | -.28**       | 40.74 | 6.34 | 20   | 50   | 979  |
| Sınırlayıcı kontrol         |                    | -                   | .01      | -.10**                     | .54**                       | .17**       | .18**        | 25.17 | 7.88 | 10   | 50   | 991  |
| Açıklama                    |                    |                     | -        | .66**                      | -.10**                      | -.03        | -.28**       | 22.68 | 5.54 | 6    | 30   | 1016 |
| Olumlu anne-ergen ilişkisi  |                    |                     |          | -                          | -.21**                      | -.18**      | -.33**       | 22.62 | 5.40 | 6    | 30   | 1012 |
| Olumsuz anne-ergen ilişkisi |                    |                     |          |                            | -                           | .28**       | .42**        | 12.01 | 5.60 | 6    | 30   | 1008 |
| İçe Yönelim                 |                    |                     |          |                            |                             | -           | .47**        | 13.34 | 7.30 | 0    | 37   | 948  |
| Dışa Yönelim                |                    |                     |          |                            |                             |             | -            | 9.07  | 6.64 | 0    | 33   | 967  |
| <b>Anne</b>                 | Demokratik kontrol | Sınırlayıcı kontrol | Açıklama | Olumlu anne-ergen ilişkisi | Olumsuz anne-ergen ilişkisi | İçe Yönelim | Dışa Yönelim | Ort.  | S    | Min. | Mak. | N    |
| Destek                      | .58**              | -.25**              | .43**    | .61**                      | -.36**                      | -.09        | -.17**       | 31.23 | 5.18 | 12   | 40   | 435  |
| Demokratik kontrol          | -                  | -.07                | .42**    | .43**                      | -.22**                      | -.14*       | -.12*        | 48.94 | 6.66 | 20   | 60   | 419  |
| Sınırlayıcı kontrol         |                    | -                   | -.18**   | -.31**                     | .56**                       | .27**       | .32**        | 25.96 | 5.86 | 12   | 48   | 414  |
| Açıklama                    |                    |                     | -        | .70**                      | -.14**                      | -.04        | -.18**       | 23.45 | 5.03 | 68   | 30   | 447  |
| Olumlu anne-ergen ilişkisi  |                    |                     |          | -                          | -.37**                      | -.16*       | -.22**       | 22.03 | 5.55 | 8    | 30   | 431  |
| Olumsuz anne-ergen ilişkisi |                    |                     |          |                            | -                           | .28**       | .43**        | 11.25 | 4.33 | 6    | 30   | 447  |
| İçe Yönelim                 |                    |                     |          |                            |                             | -           | .58**        | 10.42 | 6.45 | 0    | 41   | 247  |
| Dışa Yönelim                |                    |                     |          |                            |                             |             | -            | 7.55  | 5.12 | 0    | 47   | 428  |

\* $p < .05$ , \*\* $p < .01$ .

## Tartışma

Bu araştırma kapsamında anne baba-çocuk ilişkilerini ölçmek amacıyla Wissink ve arkadaşları (2006) tarafından geliştirilmiş olan “Ebeveyn Davranış Ölçeği” ve “Ebeveyn-Ergen İlişki Niteliği Ölçeği” Türk kültüründe psikometrik özellikleri açısından sınanmıştır. Bu doğrultuda, orijinalinde yalnızca ergen bildirimine dayanan ve anne ve babanın birlikte değerlendirildiği ölçekler, ergen ve anne bildirimine dayalı olarak yeniden düzenlenmiştir. Sonuç olarak, mevcut çalışmada Anne Davranış Ölçeği-Ergen Formu (ADÖ-E), Anne-Ergen İlişki Niteliği Ölçeği-Ergen Formu (AEİNÖ-E), Anne Davranış Ölçeği-Anne Formu (ADÖ-A), Anne-Ergen İlişki Niteliği Ölçeği-Anne Formu (AEİNÖ-A) olmak üzere dört ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği incelenmiştir.

Ergen bildirimine dayalı ADÖ-E’nin yapı geçerliğine ilişkin yapılan açımlayıcı faktör analizi sonuçları, ölçeğin destek, demokratik kontrol ve sınırlayıcı kontrol olmak üzere üç faktörlü bir yapı gösterdiğini ortaya koymuştur. ADÖ-E’nin bu üç faktörlü yapısı, Wissink ve arkadaşlarının (2006) Hollanda’da yaşayan dört farklı etnik grupta (Hollandalı, Türk, Fas ve Surinam asıllı) ortaya koymuş oldukları faktör yapısını desteklemektedir. Bununla birlikte, orijinal ölçekte sınırlayıcı kontrol boyutunda yer alan 21. madde (“Anneniz hangi sıklıkla yaşça sizden büyük olanların [örneğin, anne, baba, öğretmen] sözünü dinlemeniz gerektiğini söyler?”), bu çalışmada demokratik kontrol boyutuna yüklenmiştir. Kültürümüzde büyüklerin sözünü dinlemek toplumsal açıdan değerli görülen ve onaylanan bir özelliktir. Bu nedenle ergenlerin anne babalarının bu yöndeki yaklaşımlarını sınırlayıcı değil de demokratik olarak algılıyor olmaları oldukça anlaşılır görünmektedir. Bu noktadan hareketle, söz konusu madde demokratik kontrol boyutunda değerlendirilmiştir. Nitekim, çalışmamızda ADÖ-E ve AEİNÖ-E alt ölçeklerinin Cronbach alfa güvenirlik katsayılarının, Wissink ve arkadaşlarının (2006) çalışması ile kıyaslandığında daha yüksek olması da ölçeğin güvenirliğinin oldukça tatmin edici olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda, mevcut çalışmada orijinal çalışmadan farklı olarak, ergen bildirimine dayalı anne ve babanın ayrı ayrı değerlendirilmesi ilgili ölçeğin güvenirliğini arttıran bir faktör olarak da yorumlanabilir.

Anne bildirimine dayalı ADÖ-A’nın faktör yapısı incelendiğinde, genel olarak ergen formu ile tutarlı sonuçlar elde edildiği ancak destek boyutunda yer alan iki maddenin (“Kendisini rahatsız eden bir şeyden bahsettiğinde hangi sıklıkla onu anlamaya çalışırsınız?” ve “Kendisini kötü ya da üzgün hissettiğinde hangi sıklıkla bunun farkına varırsınız?”) demokratik kontrol boyutuna yüklendiği görülmektedir. Bunun yanı sıra orijinal ölçekte destek boyutunda yer alan 7., 9. ve 10. maddelerin (bkz. Tablo 3) mevcut çalışmada faktör yükleri incelendiğinde, demokratik kontrol boyutuna yüklendiği dikkat çekmiştir. Ancak destek boyutuna da kabul edilebilir düzeyde yüklenen ilgili maddeler, ölçeğin kuramsal yapısı da dikkate alınarak, orijinal boyutunda bırakılmıştır. Nitekim, söz konusu maddeler destek boyutunu yansıtan kabul ve ilgi davranışlarını içermektedir. Anılan maddelerin ADÖ-E’de, orijinal ölçekteki gibi destek boyutuna yüklenirken, ADÖ-A’da demokratik kontrol boyutuna yüklenmesi, anne bakış açısına dair kültüre özgü bir bulgu olarak yorumlanabilir. Bu sonuç, Kağıtçıbaşı’nın (2010) Türk kültürünü de içeren toplulukçu kültürlerde anne baba sıcaklığı ve disiplinin birbirine karşıt değil birbirini tamamlayan boyutlar olarak algılandığı yönündeki değerlendirmesini desteklemektedir. Bununla birlikte, destek ve demokratik kontrolün ergenlerin bakış açısından, annelerin bakış açısına kıyasla daha kesin sınırlarla birbirinden ayrılması aynı kültür içerisinde kuşak farkını yansıtır olabilir. Bu çalışmada anne bildirimine dayalı ADÖ’nün destek ve demokratik kontrol alt boyutlarındaki örtüşme değerlendirilirken, orijinal çalışmanın kuramsal yapısına bağlı kalınmış olmakla birlikte, ileri yapılacak olan görgül çalışmalarda, ilgili ölçeğin faktör yapısının sınanması ölçeğin gücünü arttıracaktır. Diğer yandan, sınırlayıcı kontrol boyutunun hem ergenler hem de anneler için

destek ve demokratik boyuttan belirgin bir şekilde ayrışması dikkat çekicidir. Bunun dışında, ilgili ölçeğin Cronbach alfa güvenirlik katsayılarının yüksek olması ölçeğin güvenirliğinin yeterli olduğunu göstermektedir. AEİNÖ-A'nın faktör yapısı ise ergen formunda da olduğu gibi orijinal ölçekle birebir aynı bulunmuştur. Oldukça yüksek faktör yükleriyle birlikte birbirinden belirgin bir şekilde ayrılan alt boyutların Cronbach alfa değerleri de oldukça yüksektir.

Anne babalık ile çocukların ve ergenlerin uyum davranışları arasındaki ilişki sıklıkla incelenen konuların başında gelmektedir (örn., Cui ve Conger, 2008; Dekovic, 1999a; Ergül-Topçu ve Güre, 2021; Forehand ve Nousiainen, 1993; Gray ve Steinberg, 1999; Uçanok ve Güre, 2014). Dolayısıyla, mevcut çalışmada ADÖ-E, AEİNÖ-E, ADÖ-A ve AEİNÖ-A'nın ölçüt geçerliğini sınamak amacıyla, anılan ölçeklerin, ergenlerin uyum davranışlarını ölçen 11-18 Yaş Gençler İçin Kendini Değerlendirme Ölçeği'nin içe yönelim ve dışa yönelim problemleri alt boyutlarıyla olan ilişkileri incelenmiştir. Ergen bildirimine dayalı anne davranışı ile ergenin içe yönelim ve dışa yönelim davranışları arasındaki ilişkiler irdelendiğinde, annelerinden düşük düzeyde destek ve demokratik kontrol ile yüksek düzeyde sınırlayıcı kontrol algılayan ergenlerin, daha fazla içe yönelim (kaygı, depresyon ve psikosomatik yakınmalar) ve dışa yönelim (kurallara karşı gelme ve saldırgan davranışlar) problemleri bildirdikleri görülmüştür. Anne-ergen ilişki niteliği açısından ise, anneleriyle ilişkileri olumsuz olan ergenlerin hem içe yönelim hem de dışa yönelim problemi yaşadıkları; annelerine fazla açılmayan ergenlerin ise dışa yönelim problemleri yaşadıkları ortaya konmuştur. Benzer şekilde, orijinal çalışmada da anne babalık değişkenleri ile sonuç değişkenler (saldırgan davranışlar, suça yönelik davranışlar ve benlik saygısı) arasındaki ilişkilerin anlamlı olduğu görülmüştür (Wissink ve ark., 2006). Araştırmamızın bu bulguları ayrıca alan yazında konuyla ilişkili yürütülen diğer pek çok çalışmanın bulgularıyla da tutarlıdır (örn., Dekovic ve ark., 2003; Eichelsheim ve ark., 2010; Fagan, 2020; Forehand ve Nousiainen, 1993; Gray ve Steinberg, 1999; Lippold ve ark., 2021; Rogers ve McKinney, 2019; Smetana ve Rote, 2019; Victor ve ark., 2019). Diğer yandan, Wissink ve arkadaşları (2006) çalışmalarında anne baba-ergen ilişki niteliğinin, ergenin sonuç davranışlarıyla ilişkisinin anne baba davranışına göre daha güçlü olduğunu ortaya koymuştur. Bu bağlamda özellikle anne baba-ergen ilişki niteliğinin alt boyutlarından olumsuz anne baba-ergen ilişki niteliği ile açıklama boyutlarının, araştırmaya dahil edilen Hollandalı, Türk, Fas ve Surinam asıllı etnik grupların tümünde ergenin saldırgan davranışları, suça yönelik davranışları ve benlik saygısı ile güçlü bir şekilde ilişkili olduğu görülmüştür (Wissink ve ark., 2006). Ancak, bizim çalışmamızda anne davranışı ve anne-ergen ilişki niteliğinin hem içe yönelim hem de dışa yönelim problemleriyle ilişki gücünün benzer olduğu ortaya konmuştur. Bu sonuç, ülkemizde anne davranışının ve ergenin annesiyle olan ilişkilerinin ergenin sonuç davranışlarını yordaması açısından benzer düzeyde önem teşkil ettiğine işaret etmektedir. Diğer yandan, çalışmamızda özellikle olumsuz anne-ergen ilişki niteliğinin ergenin dışa yönelim problemleriyle ilişkisinin diğer ilişkiler içerisinde en yüksek korelasyona sahip olduğu görülmüştür. Wissink ve arkadaşları (2006) da çalışmalarında benzer şekilde tüm ilişkiler içerisinde ergenin sonuç davranışlarıyla en güçlü ilişki gösteren anne babalık boyutlarının olumsuz boyutlar olduğunu ve bunlar içerisinde özellikle olumsuz anne baba-ergen ilişkisinin yordayıcı gücünün en yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Anne baba-ergen arasındaki olumsuz ilişkilerin güçlü etkisi başka çalışmalarla da gösterilmiştir (bkz., Eichelsheim ve ark., 2010; Kim ve ark., 1999; Smokowski ve ark., 2015). Anne baba-ergen arasında yaşanan çatışmacı ve olumsuz ilişkilerin, ergenin saldırgan ve kurallara karşı gelme yönündeki davranışlarına yansımalarının bir açıklaması, ergenlerin anne babalarının uygun ya da kabul gören davranışlar konusundaki normlarını içselleştirmelerini engelleyerek kurallara karşı gelme ve saldırgan davranışlar sergileme ihtimallerini arttırması olabilir (Dekovic ve ark., 2004). Ayrıca anne baba-ergen arasındaki olumsuz ilişkiler ergeni sapkın arkadaşlarla daha fazla etkileşime iterek de dışa yönelim problemlerini artırabilmektedir (Asscher ve ark., 2014; Dekovic ve ark., 2004; Kim ve ark., 1999; Liu, Chui

ve Chung, 2020). Bu olumsuz etkileşimler sırasında, anne babaların çocuklarına karşı düşmanca davranışlarda ve aşırı eleştiride bulunmaları sık karşılaşılan bir durumdur (Yong ve ark., 2014). Anne babaların bu tarzdaki yaklaşımları, ergenlerin yetersizlik ve değersizlik duygularını artırarak kaygı ve depresyon gibi içe yönelim problemlerinin ortaya çıkmasına katkıda bulunabilmektedir.

Anne bildirimine dayalı sonuçlar da benzer şekilde hem anne davranışının hem de anne-ergen ilişki niteliğinin ergenin psikososyal gelişimiyle ilişkili olduğunu göstermiştir. Aynı zamanda, bu kapsamda elde edilen sonuçlar, anne davranışının ve anne-ergen ilişki niteliğinin ergenin uyum davranışlarını yordama gücü bakımından farklılaşmadığını göstermiştir. Destek boyutunun içe yönelim davranışlarıyla ilişkisinin anlamlı olmaması dışında, incelenen tüm ilişkiler ergen bildirimine dayalı elde edilen sonuçlarla benzerdir. Anne bildirimine dayalı sonuçlar, özellikle olumsuz anne-ergen ilişki niteliğinin, dışa yönelim problemlerini oldukça güçlü bir biçimde yordadığını da ortaya koymuştur. Sonuç olarak, mevcut çalışma kapsamında hem ADÖ-E, AEİNÖ-E'nin hem de ADÖ-A ve AEİNÖ-A'nın ölçüt geçerliğinin yeterli ve kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmektedir.

Çalışmamızda ergen ve anne bildirimine dayalı ortaya çıkan sonuçlar, anlamlılık ve ilişkilerin yönü bakımından benzerlik göstermekle birlikte, ergen bildirimine dayalı elde edilen ilişkilerin, anne bildirimine dayalı ilişkilere göre bir miktar daha güçlü olduğu dikkat çekmektedir. Anılan bulgu, anne babalık ile ergen uyumu arasındaki ilişkileri yorumlarken, ergen bildiriminin anne baba bildirimine kıyasla daha önemli bilgi kaynağı olduğunu gösteren bulgularla örtüşmektedir (örn., Grych ve ark., 1992; Harold ve Conger, 1997; Pinquart, 2016). Bununla birlikte, ergenin kendisi dışında farklı kaynaklardan ölçüm alınması, incelenen ilişkilerin geçerliğini şüphesiz ki daha da güçlendirecektir (Mastrotheodoros ve ark., 2019). Nitekim araştırmalar anne babalığın değerlendirilmesinde anne baba ve ergen bildirimi arasındaki farklılıkların ergenin uyumunu farklı şekilde yordadığını göstermektedir. Örneğin, Hou, Kim ve Benner (2018), ergenlerin anne babalarına göre daha olumsuz anne babalık algılarının, düşük düzeyde ergen uyumuyla; ergenlerin anne babalarına göre daha olumlu anne babalık algılarının ise yüksek düzeyde ergen uyumuyla ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Dolayısıyla, mevcut çalışmada psikometrik özellikleri sınanan ADÖ ve AEİNÖ ergen ve anne formlarının anne baba-ergen ilişkilerini çok yönlü ve farklı kaynaklardan incelemeyi hedefleyen çalışmalar için önemli bir kaynak oluşturması beklenmektedir.

ADÖ-E, AEİNÖ-E, ADÖ-A ve AEİNÖ-A'nın psikometrik özelliklerinin incelendiği mevcut çalışmanın birtakım sınırlılıkları da bulunmaktadır. Bunlardan biri, ölçeklerin yalnızca kentte, anne babası ile yaşayan ve orta gelir grubunda yer alan ergenler ve benzer özellikler taşıyan anneler üzerinde sınanmış olmasıdır. Ölçeklerin ileride kırsal kesimde yaşayan, farklı aile yapılarına sahip, farklı yaş grupları ve cinsiyet üzerinde de irdelenmesi, ergen gelişiminde anne davranışının ve anne-ergen ilişkisinin değişen yönlerini görmemize olanak sağlayacaktır. Aynı zamanda, gelişmekte olan toplumlarda çocuk gelişiminde babanın artan rolü dikkate alındığında, anılan ölçeklerin psikometrik özelliklerinin babalar üzerinde de sınanması önemli görülmektedir.

Sonuç olarak, bu çalışmada her biri üç alt boyuttan oluşan Anne Davranış Ölçeği-Ergen Formu (ADÖ-E), Anne-Ergen İlişki Niteliği Ölçeği-Ergen Formu (AEİNÖ-E), Anne Davranış Ölçeği-Anne Formu (ADÖ-A) ve Anne-Ergen İlişki Niteliği Ölçeği-Anne Formu (AEİNÖ-A) olmak üzere dört ölçme aracının psikometrik özellikleri sınanmış ve Türkçeye kazandırılmıştır. Mevcut çalışma kapsamında yapılan geçerlik ve güvenirlik analizleri, ölçme araçlarının yeterli ve kabul edilebilir düzeyde psikometrik özelliklere sahip olduğunu ortaya koymuştur. Bununla birlikte, ilgili ölçeklerin farklı bağlam, zaman ve örneklemelerde psikometrik özelliklerinin sınanması dış geçerliğini güçlendirmesi açısından önem taşımaktadır. Annenin çocuk yetiştirme uygulamalarını kapsamlı bir biçimde anne ve ergen bildirimine dayalı ölçmeye yönelik

oluşturulan bu ölçeklerin farklı sonuç değişkenleriyle, farklı modeller kapsamında kullanılmasının ileride yapılacak olan çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

### Kaynaklar

- Achenbach, T. M. ve Rescorla, L. A. (2001). *Manual for the ASEBA school-age forms and profiles*. Burlington, VT: University of Vermont, Research Center for Children, Youth and Families.
- Anjel, M. ve Erkman, F. (1993). *The transliteral equivalence, reliability and validity studies of the Parental Acceptance-Rejection Questionnaire (PARQ) Mother-Form: A tool for assessing child abuse*. International Society for Prevention of Child Abuse & Neglect-Regional Conference, Boğaziçi University, Istanbul.
- Asscher, J. J., Wissink, I. B., Deković, M., Prinzie, P. ve Stams, G. J. J. (2014). Delinquent behavior, poor relationship quality with parents, and involvement with deviant peers in delinquent and nondelinquent adolescents: Different processes, informant bias, or both?. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 58(9), 1001-1019. <https://doi.org/10.1177/0306624X13491389>
- Barber, B. K. (1996). Parental psychological control: Revisiting a neglected construct. *Child Development*, 67(6), 3296-3319. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1996.tb01915.x>
- Barber, B., Olsen, J. ve Shagle, S. (1994). Associations between parental psychological and behavioral control and youth internalizing and externalizing behaviors. *Child Development*, 65(4), 1120-1136. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1994.tb00807.x>
- Baumrind, D. (1970). Socialization and instrumental competence in young children. *Young Children*, 26(2), 104-119.
- Baumrind, D. (2005). Patterns of parental authority and adolescent autonomy. *New directions for child and adolescent development*, 2005(108), 61-69. <https://doi.org/10.1002/cd.128>
- Baumrind, D. (2012). Differentiating between confrontive and coercive kinds of parental power-assertive disciplinary practices. *Human Development*, 55(2), 35-51. <https://doi.org/10.1159/000337962>
- Benner, A. D. ve Kim, S. Y. (2010). Understanding Chinese American adolescents' developmental outcomes: Insights from the family stress model. *Journal of Research on Adolescence*, 20(1), 1-12. <https://doi.org/10.1111/j.1532-7795.2009.00629.x>
- Criss, M. M., Lee, T. K., Morris, A. S., Cui, L., Bosler, C. D., Shreffler, K. M. ve Silk, J. S. (2015). Link between monitoring behavior and adolescent adjustment: An analysis of direct and indirect effects. *Journal of Child and Family Studies*, 24, 668-678. <https://doi.org/10.1007/s10826-013-9877-0>
- Cui, M. ve Conger, R. D. (2008). Parenting behavior as mediator and moderator of the association between marital problems and adolescent maladjustment. *Journal of Research on Adolescence*, 18(2), 261-284. <https://doi.org/10.1111/j.1532-7795.2008.00560.x>
- Davidov, M. ve Grusec, J. E. (2006). Untangling the links of parental responsiveness to distress and warmth to child outcomes. *Child Development*, 77, 44-58. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2006.00855.x>
- Dekovic, M. (1999a). Parent-adolescent conflict: Possible determinants and consequences. *International Journal of Behavioral Development*, 23(4), 977-1000. DOI: 10.1080/016502599383630

- Dekovic, M. (1999b). Risk and protective factors in the development of problem behavior during adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 28, 667-685. <https://doi.org/10.1023/A:1021635516758>
- Dekovic, M., Jassens, J. M. A. M. ve As, N. M. C. (2003). Family predictors of antisocial behavior in adolescence. *Family Process*, 42(2), 223-235. <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.2003.42203.x>
- Deković, M., Wissink, I. B. ve Meijer, A. M. (2004). The role of family and peer relations in adolescent antisocial behavior: Comparison of four ethnic groups. *Journal of Adolescence*, 27(5), 497-514. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2004.06.010>
- Eichelsheim, V. I., Buist, K. L., Dekovic, M., Wissink, I. B., Frijns, T., Lier, P. A. C. van, Koot, H. M. ve Meeus, W. H. J. (2010). Associations among the parent-adolescent relationship, aggression and delinquency in different ethnic groups: a replication across two Dutch samples. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 45, 293-300. <https://doi.org/10.1007/s00127-009-0071-z>
- Eldeleklioğlu, J. (2007). The relationships between aggressiveness, peer pressure and parental attitudes among Turkish high school students. *Social Behavior and Personality*, 35(7), 975-986. <https://doi.org/10.2224/sbp.2007.35.7.975>
- Erdem, T. (1990). *The validity study of Turkish form of Parental Acceptance-Rejection Questionnaire* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi] Boğaziçi Üniversitesi.
- Ergül-Topçu, A. ve Güre, A. (2021). Olumsuz yaşam olayları, anne-ergen ilişkisi ve ergen uyumu arasındaki ilişkiler: Bir izleme çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 36(87), 106-130. DOI:10.31828/tpd1300443320191030m000030
- Erol, N. ve Şimşek, Z. (2010). *Okul çağı çocuk ve gençler için davranış değerlendirme ölçekleri el kitabı: Achenbach ampirik temelli değerlendirme sistemi (ASEBA)*. Mentis Yayıncılık.
- Eryılmaz, A. ve Mammadov, M. (2016). Ergen-Ebeveyn Çatışma Ölçeğinin psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 23(3), 201-210.
- Eryüksel, G. N. (1996). *Ana-baba ve ergen ilişkilerinin problem çözme, iletişim becerileri, bilişsel çarpıtmalar ve aile yapısı açısından incelenmesi* [Yayınlanmamış doktora tezi] Ege Üniversitesi.
- Fagan, A. A. (2020). Child maltreatment and aggressive behaviors in early adolescence: Evidence of moderation by parent/child relationship quality. *Child maltreatment*, 25(2), 182-191. <https://doi.org/10.1177/1077559519874401>
- Ferguson, Y. L., Kasser, T. ve Jahng, S. (2010). Differences in life satisfaction and school satisfaction among adolescents from three nations: The role of perceived autonomy support. *Journal of Research on Adolescence*, 21(3), 649-661. <https://doi.org/10.1111/j.1532-7795.2010.00698.x>
- Forehand, R. ve Nousiainen, S. (1993). Maternal and paternal parenting: Critical dimensions in adolescent functioning. *Journal of Family Psychology*, 7(2), 213-221. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.7.2.213>
- Forehand, R., Brody, G. H., Slotkin, J., Fauber, R., McCombs, A. ve Long, N. (1988). Young adolescent and maternal depression: Assessment, interrelations, and family predictors. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 56(3), 422-426. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.56.3.422>
- Fosco, G. M., Stormshak, E. A., Dishion, T. J. ve Winter, C. (2012). Family relationships and parental monitoring during middle school as predictors of early adolescent problem behavior. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 41(2), 202-213. <https://doi.org/10.1080/15374416.2012.651989>

- Friesen, M. D., Woodward, L. J., Horwood, L. J., ve Fergusson, D. M. (2013). Quality of parent-child relations in adolescence and later adult parenting outcomes. *Social Development*, 22(3), 539-554. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9507.2012.00657.x>
- Furman, W. (1996). The measurement of friendship perceptions: Conceptual and methodological issues. W. M. Bukowski, A. F. Newcomb and W. W. Harput (Ed.), In *The company they keep: Friendship in childhood and adolescence. Cambridge studies in social and emotional development* (pp. 41-65). Cambridge University Press.
- Gray, M. R. ve Steinberg, L. (1999). Unpacking authoritative parenting: Reassessing a multidimensional construct. *Journal of Marriage and the Family*, 61(3), 574-587. <https://www.jstor.org/stable/353561>
- Grych, J. H., Seid, M. ve Fincham, F. D. (1992). Assessing marital conflict from the child's perspective: The children's perception on Interparental Conflict Scale. *Child Development*, 63(3), 558-572. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1992.tb01646.x>
- Güre, A., Wissink, I. ve Deković, M. (2010). *Quality of parent-adolescent relationship and self-esteem in Turkish, Dutch and Turkish-Dutch Adolescents* [Sözlü Bildiri]. XIV. European Conference on Developmental Psychology, R. Zukauskienė (Ed.) *Medimond, International Proceedings*, 351-361, Vilnius.
- Güre, A., Uçanok, Z ve Ergül, A. (2014). Aile içerisindeki olumsuz yaşam olayları, anne davranışı ve anne-ergen ilişki niteliği ile ergen uyumu arasındaki ilişkilerin aile stres modeli çerçevesinde anne ve ergen bildirimine dayalı ve boylamsal olarak incelenmesi. Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü, Proje No: 11B5358001.
- Harold, G. T. ve Conger, R. D. (1997). Marital conflict and adolescent distress: The role of adolescent awareness. *Child Development*, 68, 333-350.
- Helsen, M., Vollebergh, W. ve Meeus, W. (1999). Psychosociale problemen in de adolescentie: De samenhang met hechting aan ouders en vrienden en identiteit [Psychosocial problems in adolescence: Associations with parental and peer attachment and identity]. *Nederlands Tijdschrift voor de Psychologie*, 54(6), 256-275.
- Ho, C., Lempers, J. ve Clark-Lempers, D. (1995). Effects of economic hardship on adolescent self-esteem: A family mediation model. *Adolescence*, 30, 117-131.
- Hou, Y., Kim, S. Y. ve Benner, A. D. (2018). Parent-adolescent discrepancies in reports of parenting and adolescent outcomes in Mexican immigrant families. *Journal of Youth and Adolescence*, 47(2), 430-444. <https://doi.org/10.1007/s10964-017-0717-1>
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2012). Kültür ve ana babalık: Kuram ve uygulama çalışmaları. M. Sayıl ve B. Yağmurlu (Ed.), *Ana babalık: Kuram ve araştırma* içinde (s. 61-79). Koç Üniversitesi Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). *Benlik, aile ve insan gelişimi: Kültürel psikoloji*. Koç Üniversitesi Yayınları.
- Keizer, R., Helmerhorst, K. O. ve van Rijn-van Gelderen, L. (2019). Perceived quality of the mother-adolescent and father-adolescent attachment relationship and adolescents' self-esteem. *Journal of youth and adolescence*, 48(6), 1203-1217. <https://doi.org/10.1007/s10964-019-01007-0>
- Kerr, M., Stattin H. ve Burk, W. J. (2010). A reinterpretation of parental monitoring in longitudinal perspective. *Journal of Research on Adolescence*. 20, 39-64. <https://doi.org/10.1111/j.1532-7795.2009.00623.x>
- Khaleque, A. (2013). Perceived parental warmth, and children's psychological adjustment, and personality dispositions: A meta-analysis. *Journal of Child and Family Studies* 22(2): 297-306. <https://doi.org/10.1007/s10826-012-9579-z>

- Kim, J. E., Hetherington, E. M. ve Reiss, D. (1999). Associations among family relationships, antisocial peers, and adolescents' externalizing behaviors: Gender and family type differences. *Child Development*, 70(5), 1209-1230. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00088>
- Kuzgun, Y. (1972). *Ana-baba Tutumlarının Bireyin Kendini Gerçekleştirme Düzeyine Etkisi* [Yayınlanmamış doktora tezi] Hacettepe Üniversitesi.
- Le Compte, G., Le Compte, A. ve Özer, S. A. (1978). Üç sosyoekonomik düzeyde, Ankaralı annelerin çocuk yetiştirme tutumları: Bir ölçek uyarlaması. *Psikoloji Dergisi*, 1(1), 5-9.
- Lippold, M. A., Hussong, A., Fosco, G. ve Ram, N. (2021). Youth internalizing problems and changes in parent-child relationships across early adolescence: Lability and developmental trends. *The Journal of Early Adolescence*, 41(3), 472-497. <https://doi.org/10.1177/0272431620931196>
- Liu, F., Chui, H. ve Chung, M. C. (2020). The effect of parent-adolescent relationship quality on deviant peer affiliation: The mediating role of self-control and friendship quality. *Journal of Social and Personal Relationships*, 37(10-11), 2714-2736. <https://doi.org/10.1177/0265407520937358>
- Ma, C. Q. ve Huebner, E. S. (2008). Attachment relationships and adolescents' life satisfaction: Some relationships matter more to girls than boys. *Psychology in the Schools*, 45(2), 177-190. <https://doi.org/10.1002/pits.20288>
- Maccoby, E. E. ve Martin, J. A. (1983). Socialization in the context of the family: Parent-child interaction. P. H. Mussen (Seri Ed.), E. M. Hetherington (Cilt Ed.), In *Handbook of child psychology*, 4, 1-101. Wiley.
- Mandara, J. Murray, C. B., Telesford, J. M., Varner, F. A. ve Richman, S. B. (2012). Observed gender differences in African American mother-child relationships and child behavior. *Family Relations*, 61(1), 129-141. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2011.00688.x>
- Mastrotheodoros, S., Van der Graaff, J., Deković, M., Meeus, W. H. ve Branje, S. J. (2019). Coming closer in adolescence: Convergence in mother, father, and adolescent reports of parenting. *Journal of Research on Adolescence*, 29(4), 846-862. <https://doi.org/10.1111/jora.12417>
- Nickerson, A. B. ve Nagle, R. J. (2004). The influence of parent and peer attachments on life satisfaction in middle childhood and early adolescence. In *Quality-of-life research on children and adolescents* (pp. 35-60). Springer, Dordrecht. [https://doi.org/10.1007/978-1-4020-2312-5\\_3](https://doi.org/10.1007/978-1-4020-2312-5_3)
- Pinquart, M. (2016). Associations of parenting styles and dimensions with academic achievement in children and adolescents: A meta-analysis. *Educational Psychology Review*, 28(3), 475-493. <https://doi.org/10.1007/s10648-015-9338-y>
- Reitz, E., Deković, M. ve Meijer, A. M. (2006). Relations between parenting and externalizing and internalizing problem behaviour in early adolescence: Child behaviour as moderator and predictor. *Journal of adolescence*, 29(3), 419-436. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2005.08.003>
- Rogers, M. M. ve McKinney, C. (2019). Parent-child relationship quality and internalizing problems as predictors of risky sexual behavior. *Journal of Family Issues*, 40(12), 1656-1676. <https://doi.org/10.1177/0192513X19843156>
- Sayıl, M. ve Kindap-Tepe, Y. (2012). Ana babanın kontrol davranışları ve ergenlik. M. Sayıl ve B. Yağmurlu (Ed.), *Ana babalık: Kuram ve araştırma* içinde (s. 329-362). Koç Üniversitesi Yayınları.
- Scharf, M. ve Goldner, L. (2018). "If you really love me, you will do/be . . .": Parental psychological control and its implications for children's adjustment. *Developmental Review*, 49, 16-30. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2018.07.002>

- Shanahan, L., McHale, S. M., Crouter, A. C. ve Osgood, D. W. (2007). Warmth with mothers and fathers from middle childhood to late adolescence: Within- and between-families comparisons. *Developmental Psychology*, 43(3), 551-563. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.43.3.551>
- Shaughnessy, J. J., Zechmeister, E. B. ve Zechmeister, J. S. (2000). *Research Methods in Psychology* (10th Edition). McGraw-Hill.
- Smetana, J. G. ve Rote, W. M. (2019). Adolescent-parent relationships: Progress, processes, and prospects. *Annual Review of Developmental Psychology*, 1, 41-68. <https://doi.org/10.1146/annurev-devpsych-121318-084903>
- Smokowski, P. R., Bacallao, M. L., Cotter, K. L. ve Evans, C. B. (2015). The effects of positive and negative parenting practices on adolescent mental health outcomes in a multicultural sample of rural youth. *Child Psychiatry & Human Development*, 46(3), 333-345. <https://doi.org/10.1007/s10578-014-0474-2>
- Solantaus, T., Leinonen, J. ve Punamaki, R. L. (2004). Children's mental health in times of economic recession: Replication and extension of the family economic stress model in Finland. *Developmental Psychology*, 40(3), 412-429.
- Stattin, H. ve Kerr, M. (2000). Parental monitoring: A reinterpretation. *Child Development*, 71(4), 1072-1085. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00210>
- Steinberg, L., Mounts, N. S., Lamborn, S. D. ve Dornbush, S. M. (1990). Authoritative parenting and adolescent adjustment across varied ecological niches. *Journal Research on Adolescence*, 1(1), 19-36.
- Sümer, N. ve Güngör, D. (1999). Çocuk yetiştirme stillerinin bağlanma stilleri, benlik değerlendirmeleri ve yakın ilişkiler üzerindeki etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(44), 35- 58.
- Sümer, N., Gündoğdu Aktürk, E. ve Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye’de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 42-59.
- Şahin, N. H., ve Özer, M. (2012). Young ebeveynlik ölçeği-anne formu (YEBÖ-A) psikometrik özelliklerinin bir grup ergen üzerinde değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 15(30), 37-49.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2014). *Using multivariate statistics: Pearson new international edition*. Pearson.
- Uçanok Z. ve Güre, A. (2014). Perceived economic strain and psychological well-being: The mediational role of parental relations in Turkish early adolescents. *The Journal of Early Adolescence* 34(6), 685-711. <https://doi.org/10.1177/0272431612450948>
- Varan, A. (2005). Relation between perceived parental acceptance and intimate partner acceptance in Turkey: Does history repeat itself? *ETHOS*, 33(3), 414-426. <https://doi.org/10.1525/eth.2005.33.3.414>
- Varan, A., Rohner, R. P. ve Eryuksel, G. (2008). Intimate partner acceptance, parental acceptance in childhood, and psychological adjustment among Turkish adults in ongoing attachment relationship. *Cross-Cultural Research*, 42(1), 46-56. <https://doi.org/10.1177/1069397107309758>
- Victor, S. E., Hipwell, A. E., Stepp, S. D. ve Scott, L. N. (2019). Parent and peer relationships as longitudinal predictors of adolescent non-suicidal self-injury onset. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 13(1), 1-13. <https://doi.org/10.1186/s13034-018-0261-0>
- Wissink, I. B. (2006). *Parenting, Friendship Relations and Adolescent Functioning in Different Ethnic Groups* [Unpublished doctoral dissertation] University of Amsterdam.
- Wissink, I. B., Dekovic, M. ve Meijer, A. M. (2006). Parenting behavior, quality of the parent-adolescent relationship, and adolescent functioning in four

ethnic groups. *Journal of Early Adolescence*, 26(2), 133-159. <https://doi.org/10.1177/0272431605285718>

Yağmurlu, B. ve Sanson, A. (2009). The role of child temperament, parenting and culture in the development of prosocial behaviors. *Australian Journal of Psychology*, 61(2), 77-88.

Yılmaz, A. (2000). Anne-baba Tutum Ölçeği'nin güvenirlik ve geçerlik çalışması. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 7(3), 160-172.

Yong, M., Fleming, C. B., McCarty, C. A. ve Catalano, R. F. (2014). Mediators of the associations between externalizing behaviors and internalizing symptoms in late childhood and early adolescence. *Journal of Early Adolescence*, 34(7), 967-1000. <https://doi.org/10.1177/0272431613516827>